

Koc, Barbara

Skład Towarzystwa Naukowego Warszawskiego : (kadencja 2004-2007 oraz 2008-2010) : Wspomnienia pośmiertne : Zofia Stefanowska-Treugutt (1926-2007)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 70, 122-124

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

a zgodne z zasadami warsztatu badawczego rekonstruowanie związków przyczynowo–skutkowych uważał za podstawowe zadanie historyka dziejów politycznych. Za najbardziej odpowiedzialne zadanie uczonego uznawał jednak krytykę źródeł, w czym miał imponujące osiągnięcia oraz krytykę naukową. Był autorem licznych gruntownych recenzji, a wiele z jego tekstów krytycznych oraz krytykujących pozostanie przykładem intelektualnej uczciwości historyka, który pełniąc swój zawód w drugiej połowie XX w. nie wyrzekł się zasad.

Wojciech Kriegseisen

ZOFIA STEFANOWSKA–TREUGUTT (1926– 2007)

Profesor Zofia Stefanowska urodziła się w rodzinie znanego lekarza warszawskiego, pułkownika Antoniego Stefanowskiego⁴, żonatego z Marią Haliną z domu Ciąglińską, działaczką niepodległościową i społeczną. W czasie II wojny światowej Zofia Stefanowska straciła ojca (zamordowanego przez NKWD w Katyniu) oraz dwie siostry: Halinę (zginęła w czasie obrony Warszawy we wrześniu 1939) i Ewę (zginęła w Powstaniu 1944). Zofia była harcerką Szarych Szeregów, łączniczką i sanitariuszką AK w Powstaniu Warszawskim: batalion „Zośka”, kompania „Rudy”, pluton „Sad”.

Przesła cały szlak bojowy batalionu: Wola, Stare Miasto, Czerniaków. Czuwała przy śmierci Andrzeja Romockiego „Morro”. Za tę działalność była odznaczona Krzyżem Walecznych w 1989 r. i Warszawskim Krzyżem Powstańczym.

W domu państwa Stefanowskich przy ulicy Kopernika 11 był kontakt tajnych spotkań. Tam też odbywały się odprawy harcerskie. Jednocześnie pilne uczestnictwo w tajnych kompletach szkoły średniej doprowadziło do uzyskania przez Nią matury w Liceum J. Kowalczykówny & J. Jawurkówny (1944) oraz do rozpoczęcia studiów uniwersyteckich po zakończeniu działań wojennych w 1945 roku. Zofia Stefanowska zamierzała studiować medycynę. Jednak pod wpływem

⁴ Był on m.in. lekarzem Stefana Żeromskiego.

i za radą profesora Waława Borowego (bezprzykładnie ofiarnego uczestnika ratowania dóbr kulturalnych, w wyludnionej po Powstaniu na rozkaz Niemców Warszawie), który znał jej ojca, zdecydowała się podjąć studia polonistyczne. Profesor Waław Borowy był nauczycielem, krytykiem i niezrównanym mistrzem, znawcą literatury, sztuki i kultury w wymiarze światowym. W ostatnim roku jego życia przedstawiła pracę *Listy Słowackiego jako źródło sądów o poecie*, uzyskując tytuł magistra w 1950 r.

W tym samym roku zawarła związek małżeński ze Stefanem Treuguttem, kolegą ze studiów, historykiem literatury i znanym teatrologiem. Z tego związku narodził się syn Jan oraz córka Ewa (zamężna Werpachowska).

W toku studiów i w zadaniach naukowych Zofia Stefanowska rozpoczęła pracę w roku 1953 w Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, w Pracowni Literatury Romantycznej. W roku 1959 była na stypendium naukowym w Paryżu zajmując się twórczością Mickiewicza w zakresie *Ksiąg Narodu i Pielgrzymstwa Polskiego*. W wyniku tych badań wydała drukiem w roku 1962 rozprawę pt. *Historia i profecja*. Na wniosek profesora Stanisława Pignonia książka ta została uznana za rozprawę habilitacyjną. Tytuł doktora młoda uczona uzyskała na podstawie pracy *Człowiek rozsądny i człowiek szalony w „Dziadach” wileńskich Mickiewicza* (1964), której promotorem był profesor Kazimierz Wyka. Tytuł doktora habilitowanego uzyskała w roku 1965 na podstawie wymienionej wyżej rozprawy *Historia i profecja*. W Instytucie Badań Literackich objęła stanowisko docenta. W latach 1965–1968 i w r. 1997 uczona miała wykłady zleczone i seminarium magisterskie na polonistyce UW. Prowadziła zajęcia w Wyższej Szkole Rolniczo–Pedagogicznej (Akademia Podlaska) w Siedlcach (1994–1998), a także na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Została członkiem Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN (1966–1995) i Rady Naukowej IBL. W latach 1969–1992 kierowała Zespołem Psychosocjologii Literatury w Zakładzie Literatury Współczesnej IBL⁵. Od roku 1969 należała do Komitetu Redakcyjnego

⁵ W swoim życiorysie, złożonym w teczce członkowskiej TNW tak o tym pisała: „Zajmuję się zagadnieniami świadomości zbiorowej, przede wszystkim zbiorowej pamięci historycznej. Temu zakresowi problemowemu poświęcone były organizowane przeze mnie sesje: *Przemiany tradycji barskiej* (1970, wyd. książkowe 1972), *Walka z cudzoziemszczyzną w kulturze polskiej* (1971, wyd. książkowe pt. *Swojskość i cudzoziemszczyzna w kultu-*

go *Dzieł wszystkich* Adama Mickiewicza. W roku 1976 została mianowana profesorem nadzwyczajnym. Weszła też w skład Zarządu Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. W tymże roku była sygnatariuszem „Memoriału 101”, wyrażającego protest przeciw projektowanym zmianom w Konstytucji PRL. Należała do członków założycieli Towarzystwa Popierania i Krzewienia Nauk.

Przyczyniła się wydatnie do prac redakcji założonego w roku 1983 rocznika „*Studia Norwidiana*”, z myślą krytycznego wydania dzieł Cypriana Kamila Norwida. W roku 1994 została profesorem zwyczajnym. Była promotorem dwóch przewodów doktorskich: Grażyny Halkiewicz-Sojak *Byron w twórczości Norwida* oraz Marka Troszyńskiego *Raptularz Juliusza Słowackiego. Filologia i poetyka*.

Uzyskała nagrodę im. Tadeusza Mikulskiego, Nagrodę Sekretarza Naukowego PAN w roku 1978 oraz złoty medal „*Gloria Artis*” dla badaczy polskiej literatury. W roku 1989 przebywała na stypendium w USA (Boston, Cambridge).

Następna książka *Próba zdrowego rozumu. Studia o Mickiewiczu* (1976; wydanie drugie, zmienione w r. 2001) zawierała dwanaście cennych rozpraw. W efekcie zainteresowań i pracy uczoney nad Norwidem powstała publikacja *Strona romantyków. Studia o Norwidzie* (1994).

W zakresie prac edytorskich i redakcyjnych mnożą się liczne tytuły, z których wymienia się tutaj tylko niektóre: A. Mickiewicz, *Księgi narodu polskiego i pielgrzymstwa polskiego* (1956), *Pan Tadeusz czyli ostatni zajazd na Litwie* (1956 oraz wielokrotne wydania do roku 1991), *Dzieła wszystkie*, Tow. Literackie im. A. Mickiewicza (1993–1999–2001). Bibliografię prac Zofii Stefanowskiej za lata 1946–2001 zawiera publikacja pt. *Romantyzm. Poezja. Historia. Prace ofiarowane Zofii Stefanowskiej* (Warszawa, IBL, pod red. M. Prussak i Z. Trojanowiczowej, 2002). Trzydzieści rozpraw zamieszczonych w tej książce dedykują „mistrzynie zdrowego rozumu” — przyjaciele, współpracownicy, uczniowie⁶.

Barbara Koc

rze polskiej 1973), *Tradycje szlacheckie w kulturze polskiej* (1973, wyd. książkowe 1976), *Dzieło literackie jako źródło historyczne* (wspólnie z J. Sławińskim, 1976, wyd. książkowe 1978). Wymienione sesje pomyślane były jako forum dyskusji interdyscyplinarnej; dzięki życzliwemu zainteresowaniu kolegów z innych dyscyplin humanistycznych, zwłaszcza historyków, miały taki charakter.” (Red.)

⁶ Wspomnienie napisane na podstawie hasła w *Słowniku badaczy literatury polskiej*, t. IX, red. J. Starnawski. Łódź 2007, s. 164–167, opracowała Maria Bokszczanin.